

Lausunto

07.04.2022

Asia: VN/23602/2021

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi nuorisolain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

1. Lausunto valtakunnallisia nuorisoalan järjestöjä koskeviin esitysluonnoksiin (lain 17 ja 18 §; asetuksen 5 ja 6 §)

Nuorten Kotkien Keskusliitto - Unga Örnars Centralförbund NKK ry (jäljempänä Nuoret Kotkat) kiittää lausuntopyynnöstä ja lausuu kunnioittavasti seuraavaa:

Sekä nuorisojärjestön valtionapukelpoisuuden että valtionavustuksen määrän harkinnassa ehdotetaan lisättäväksi uudeksi kriteeriksi toiminnan ajankohtaisuus. Varsinkin pelkkää säädöstekstiä tarkasteltaessa kriteeri on Nuorten Kotkien mielestä liian tulkinnanvarainen, vaikka sitä jonkin verran perusteluissa täsmennetäänkin. Olisi mielestämme vähintään perusteltua, että ajankohtaisuuden tarkempi sisältö kuvattaisiin valtioneuvoston asetuksessa. Perusteluihin sisältyvät täsmennykset eivät myöskään täysin ratkaise ajankohtaisuuden käsitteeseen liittyvää tulkinnanvaraisuutta, vaan asian tarkempaan määrittelyyn olisi kiinnitettävä huomiota. Nuoret Kotkat näkee nimenomaan tämän kriteerin epäselvän määrittelyn riskinä ensinnäkin järjestöjen tasavertaisen kohtelun, toiseksi järjestön toiminnan pitkäjänteisyyden ja suunnittelun näkökulmasta.

Nuoret Kotkat ilmaisee myös huolensa siitä, että ehdotettujen lakimuutosten yhteisvaikutus, mitä tulee ajankohtaisuuden kriteerin lisäämiseen ja toisalta valtionapukelpoisuuden peruuttamisen helpottamiseen ilman pidemmän aikavälin tarkastelua, voidaan nähdä yhtenä askelena lisää järjestöjen autonomian kaventamisessa, mistä on suomalaisessa kansalaisjärjestökentässä aiemminkin esitetty huolia. Tästä näkökulmasta voisikin Nuorten Kotkien mielestä olla kestävämpää, että kun kyseessä on yleisavustus, olisi pääasiallisena lähtökohtana edelleen järjestön oma, perusteltu arvio itselleen tarkoituksenmukaisimmasta tavasta vastata ajankohtaisiin lasten ja nuorten tarpeisiin.

2. Lausunto valtakunnallisia nuorisoalan osaamiskeskuksia (OSKE) koskeviin esitysluonnoksiin (lain 19 §; asetuksen 7 ja 8 §)

-

3. Lausunto nuorisokeskuksia koskeviin esitysluonnoksiin (lain 20 §; asetuksen 9 ja 10 §)

-

4. Lausunto muita säännöksiä koskeviin esitysluonnoksiin (lain 23, 24, 26 ja 27 §; asetuksen 1 §)

On mielestämme tärkeää ja perusteltua, että myös hyvinvointialueiden rooli ja lasten ja nuorten osallisuuden toteutuminen hyvinvointialueilla nyt huomioidaan myös nuorisolaissa.

5. Lausunto Harrastamisen Suomen mallia koskeviin esitysluonnoksiin (lain 12 a ja 21 a §)

Nuoret Kotkat kannattaa Suomen mallin viemistä lainsäädäntöön tässä vaiheessa ja pitää tärkeänä että toiminnan tahtotila näin vakiinnutetaan.

Mitä tulee harrastamisen Suomen mallin peruslähtökohtiin, Nuoret Kotkat pitää tärkeänä että velvoite nuorten kuulemisesta on selkeästi kirjattu nuorisolain muutosehdotukseen. Sitä vastoin Nuoret Kotkat katsoo, että lakiehdotus ei kiinnitä riittävää huomiota siihen, että Suomen mallin mukainen harrastustoiminta selkeästi vahvistaisi lasten ja nuorten harrastamisen tasa-arvoa, mikä on ollut mallin keskeisenä tausta-ajatuksena. Mallin pilottikauden aikana on selkeästi havaittu kokemuseräisesti, että monissa tapauksissa uudenlainen toiminta on tullut lisäharrastuksena niille nuorille, joilla on harrastuksia jo ennestään - sen sijaan aiemmin harrastamattomien nuorten harrastamisen määrä ei välttämättä ole lisääntynyt eli erityisesti heikoimmassa asemassa olevat lapset ja nuoret eivät ole löytäneet uuden toiminnan pariin. Nuoret Kotkat katsookin, että myönnettäessä valtionavustuksia tulisi omana avustuskriteerinään huomioida se, miten hakijana oleva kunta pyrkii varmistamaan, että Suomen mallin mukainen harrastustoiminta aidosti lisää harrastamisen tasa-arvoa ja harrastusten piirissä olevien lasten ja nuorten määrää.

Nuoret Kotkat ilmaisee huolensa siitä, että lakiesitys ei nykyisellään riittävästi vastaa niihin haasteisiin, joita harrastamisen Suomen mallin pilottivaiheessa on ilmennyt. Näihin lukeutuvat muun muassa kuntien ja järjestöjen hallinto- ja sopimuskäytäntöjen kirjavuus, harrastustoiminnan ohjaajien mahdollisiin työehtoihin liittyvät epäselvyydet sekä hallinnollisin menettelyin järjestökumppanuuksille luodut kynnykset (esim. toteuttajakumppanien valinta raskaan kilpailuttamismenettelyn kautta). Kunnille myönnettävien valtionavustusten käytön valvontaan olisikin näiltä osin kiinnitettävä enemmän huomiota ja pyrittävä tätä kautta jo ennakoivasti ohjaamaan kuntia oikein toimimiseen.

Harrastamisen Suomen mallin jatkokehittämisessä on välttämätöntä ottaa huomioon myös Verohallinnon vuosina 2021-22 yllättäen tekemät uudet linjaukset, joiden mukaan koulujen iltapäiväkerhotoiminta järjestöjen toteuttamana on elinkeinotoimintaa. Yllättäen tehty linjaus ja sen seuraukset järjestötoiminnalle vaarantavat vakavasti nuorisojärjestöjen halun ja luottamuksen olla mukana pitkäjänteisesti toteuttamassa harrastustoimintaa, kuntien kumppaneina, koska pelkona on että Suomen mallin mukaisen toiminnan osalta saatettaisiinkin tulevaisuudessa tehdä samanlainen tulkinta. Lainsäädännössä ja asetuksessa tulisikin pyrkiä ennakoivasti mahdollisimman

yksiselitteisesti linjaamaan Suomen mallin mukaisen toiminnan toteuttamisen verotuksellinen asema niin ettei se vaarana toteuttavien järjestöjen yleishyödyllisyyttä.

6. Lausunnonantajan yleiskommentit tai huomiot/ehdotukset koskien lain muita säännöksiä

Nuoret Kotkat pitää perusteltuna, että lakiehdotuksen vaikutuksista laadittaisiin täysimittainen lapsivaikutusten arviointi, jonka edistämiseen menettelyän ohjaavat vahvasti niin Marinin hallituksen hallitusohjelma kuin myös vuonna 2021 hyväksytty lapsistrategia. Lakiehdotuksen perusteluihissa olevaan vaikutusarviointiin ("Vaikutukset lapsiin, nuoriin ja nuorisoalan toimijoihin") sisältyvä suppea arviointi ei näkemyksemme mukaan ole tässä mielessä lapsivaikutusten arviointi, varsinkin kun siinä on lapsia tarkasteltu pelkästään osana laajempaa nuorten joukkoa.

Hytti Antti
nuorten Kotkien Keskusliitto - Unga Örnars Centralförbund NKK ry